

Лекція 12

Збір за забруднення навколишнього природного середовища

- 12.1 Збір за забруднення навколишнього природного середовища.
- 12.2 Збір за забруднення атмосферного повітря.
- 12.3 Збір за забруднення водних об'єктів.
- 12.4 Збір за розміщення відходів.
- 12.5 Збори за завдання шкоди рослинам та тваринам.

12.1 Збір за забруднення навколишнього природного середовища

Збори за забруднення навколишнього природного середовища виконують функцію компенсації суспільству збитків завданих природному середовищу, матеріальним виробам та здоров'ю населення внаслідок попадання в атмосферу, воду, ґрунти та ліси шкідливих компонентів. Тому сума сплачених суб'єктами господарювання зборів за порушення навколишнього природного середовища повинна бути достатньою для ліквідації цього порушення та оздоровлення населення.

Система зборів за порушення природного середовища включає такі **основні елементи**:

- порядок вилучення коштів в економічних суб'єктів (бази оподаткування, порядок здійснення розрахунків та терміни сплати). Такий порядок є єдиним для всіх суб'єктів господарювання, незалежно від форм власності;

- ставки зборів, які встановлюють величину плати за одиницю шкідливого впливу на природне середовище в залежності від рівня шкідливості інгредієнтів, що попадають у природне середовище;

- допустимі межі порушення середовища, в межах встановлених **лімітів**, з віднесенням зборів на **витрати** підприємства. Такі ліміти встановлюються окремо для кожного підприємства та в сукупності не повинні допускати перевищення гранично допустимої концентрації шкідливих речовин у природному середовищі.

За **понадлімітне** забруднення природного середовища, збори стягуються за п'ятикратною ставкою та сплачуються за рахунок **прибутку** підприємств. Якщо підприємство не отримало ліміту на викид, скид або розміщення певного інгредієнта, весь обсяг попадання його в природне середовище вважається понадлімітним;

- порядок розподілу зібраних коштів між різними рівнями управління природоохоронною діяльністю.

Збори стягуються за такі види порушення природного середовища:

- забруднення **атмосфери** спричинене стаціонарними і пересувними джерелами. До стаціонарних джерел забруднення відносяться всі об'єкти задіяні в технологічних процесах на підприємствах, при експлуатації яких шкідливі компоненти попадають в атмосферу. Найбільше стаціонарних джерел забруднення знаходиться на підприємствах металургійної, добувної, енергетичної, нафтохімічної, будівельної та комунальних галузей.

Пересувні джерела забруднення включають автомобільний, залізничний, авіаційний, річковий та морський транспорт;

- забруднення **водних** об'єктів. Шкідливі компоненти у водне середовище також попадають як із стаціонарних, так і з пересувних джерел забруднення. Основними забруднювачами вод є комунальне господарство, морський та річковий транспорт, хімічні та нафтохімічні підприємства, енергетика;

- розміщення шкідливих **відходів** виробництва. Найбільш шкідливими відходами є продукти переробки атомних електричних станцій. Небезпечні відходи супроводжують лакофарбові та гальванічні процеси. Значні обсяги відходів утворюється при видобуванні вугілля, виробництві хімічних добрив та в побуті;

- спричинення збитку **рослинам і тваринам**. Збитки тваринам і рослинам завдаються не тільки їх безпосереднім нищенням, але й забрудненням середовища їх проживання (водних об'єктів, лісів).

Порядок та ставки сплати зборів за першими трьома видами порушення природного середовища затверджені Постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.1999 року № 303.

В подальшому в зв'язку з інфляційними процесами в країні ставки зборів за забруднення навколишнього природного середовища корегувалися Постановою Кабінету Міністрів України № 402 від 28.03.2003 року та № 626 від 21.07.2005 року (на 2006 рік вони були збільшені у 2,373 рази відносно тих, що діяли у 2004 році).

З 2007 року щорічно ставки зборів за забруднення навколишнього природного середовища затверджені на 2006 рік збільшуються на індекс зростання споживчих цін у попередньому році до 2005 року.

Методика визначення розмірів зборів за забруднення навколишнього природного середовища України та їх сплати затверджена 24.05.1993 р. Міністерством охорони навколишнього природного середовища України.

Збори розраховуються підприємствами самостійно для кожної шкідливої речовини на підставі отриманих лімітів та затверджених нормативів і сплачуються щоквартально за наростаючими з початку року показниками.

Розрахунок квартального збору подається платниками органам державної податкової служби протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного (податкового) кварталу, за місцем податкової реєстрації платника збору.

Остаточний річний розрахунок збору подається платниками до органів державної податкової служби за місцем податкової реєстрації платника протягом 40 календарних днів, наступних за останнім календарним днем звітного року.

Збір сплачується платниками протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного терміну подання розрахунку збору, за місцем податкової реєстрації.

Платники перераховують суми збору одним платіжним дорученням на рахунки, відкриті в територіальних органах Державного казначейства, які здійснюють **розподіл** цих коштів між бюджетами різних рівнів:

- 20 % - на окремі рахунки фондів охорони навколишнього природного середовища сільських, селищних, міських бюджетів;
- 50 % - на окремі рахунки фондів охорони навколишнього природного середовища обласних бюджетів та бюджету АР Крим;
- 30 % - на окремий рахунок фонду охорони навколишнього природного середовища Державного бюджету України.

8.2. Збір за забруднення атмосферного повітря

Всі підприємства, установи, організації та громадяни - суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря із стаціонарних джерел (далі об'єкти)

повинні стати на облік в територіальних органах Мінприроди (Інструкція, затверджена Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 10.05.2002 року № 177).

Для взяття об'єктів на державний облік (зняття з обліку) вони повинні подати такі документи:

- клопотання про взяття об'єкта на державний облік (зняття з обліку) за довільною формою на бланку заявника;
- загальні відомості про об'єкт;
- інформацію про види та обсяги забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря.

Згідно Постанови КМУ від 19.03.2008 року № 212 суб'єкти господарювання незалежно від форм власності розподіляються за високим, середнім та незначним ступенем ризику їх господарської діяльності. Критеріями віднесення суб'єктів господарювання, які забруднюють атмосферне повітря, до групи суб'єктів з високим ступенем ризику є:

- наявність в них об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, або потенційно небезпечних об'єктів, в обігу яких перебувають небезпечні речовини I і II класу небезпеки;
- провадження ними діяльності, що спричиняє викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря в обсязі більш як 5 тис. тонн на рік.

Критеріями віднесення суб'єктів господарювання, які забруднюють атмосферне повітря, до групи суб'єктів з середнім ступенем ризику є:

- наявність в них об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, або потенційно небезпечних об'єктів, в обігу яких перебувають небезпечні речовини III і IV класу небезпеки;
- провадження ними діяльності, що спричиняє викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря в обсязі близько 5 тис. тонн на рік.

Критеріями віднесення суб'єктів господарювання, які забруднюють атмосферне повітря, до групи суб'єктів з незначним ступенем ризику є наявність в них об'єктів, що не належать до високого або середнього ступеня ризику для навколишнього природного середовища та не підлягають державному обліку.

Територіальні органи Міністерства охорони навколишнього природного середовища:

- ведуть облік об'єктів, які перебувають на державному обліку;
- здійснюють накопичення, обробку та аналіз даних про об'єкти, узяті на державний облік, види та обсяги забруднюючих речовини, що викидаються ними в атмосферне повітря;

- щороку до 1 грудня надають до територіальних органів Державного комітету статистики перелік, об'єктів, які перебувають на державному обліку;

- направляють до 1 лютого, наступного за звітним року, до Міністерства охорони навколишнього природного середовища у письмовій та електронній формі перелік об'єктів, які взяті на державний облік, зняті з обліку, а також узагальнену інформацію про об'єкти, види та обсяги викидів забруднюючих речовин.

Збір за забруднення атмосфери **стаціонарними джерелами забруднення** (P_{ac}) визначаються за формулою:

речовини (фактичний викид мінус ліміт), т;

$$H_{\text{бі}} - \text{норматив збору за викид } i \text{ т } i\text{-ої забруднюючої речовини в}$$

атмосферу в межах ліміту, грн./т.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 року № 1779 скасовано необхідність затвердження лімітів на викиди шкідливих речовин в атмосферу стаціонарними джерелами забруднення. Тому з 2002 року за всі викиди в атмосферу підприємства сплачують збори за однократною ставкою.

$$P_{ac} = \sum_{i=1}^n (M_{\text{лі}} K_n M_{\text{ні}}) H_{\text{бі}} K_{\text{нас}} K_{\text{ф}} K_i, \text{ грн.}, \quad (8.1)$$

де: $M_{\text{лі}}$ – річний обсяг викиду i -ої забруднюючої речовини в межах ліміту, т;

K_n – коефіцієнт кратності збору за понадлімітні викиди ($K_n = 5$);

$M_{\text{ні}}$ – річний обсяг понадлімітного викиду i -ої забруднюючої

Для основних забруднюючих атмосферу речовин нормативи збору, встановлені Кабінетом Міністрів України на 2006 рік, наведені в додатку А – таблиця А.1.

Для неосновних, забруднюючих атмосферу речовин, нормативи збору встановлюються в залежності від класу їх небезпеки (у 2006

році вони становили: для I класу – 1357; II – 311; III – 46; IV – 11 грн. /т).

Для неосновних, забруднюючих атмосферу речовин, для яких не встановлені класи небезпеки, нормативи збору встановлюються в залежності від установлених орієнтовно безпечних рівнів впливу (у 2006 році вони становили: для речовин, у яких безпечний рівень впливу менше 0,0001 мг/куб. м – 57137 грн./т; 0,0001 – 0,001 (включно) – 4895; 0,001 – 0,01 (включно) – 676; 0,01 – 0,1 (включно) – 190; 0,1 - 10 мг/ куб. м і більше – 7 грн. /т).

Для речовин, для яких не встановлені ні класи небезпеки, ні орієнтовно безпечні рівні впливу, норматив збору установлюється як для I класу небезпеки;

$K_{нас}$ - коефіцієнт, що залежить від чисельності жителів

населеного пункту (до 100 тис. – 1; 100,1 – 250 – 1,2; 250,1 – 500 – 1,35; 500,1 – 1000 – 1,55; понад 1000 – 1,80);

K_{ϕ} – коефіцієнт, що враховує функціональне значення населеного пункту (села і міста районного значення – 1, обласні центри і міста обласного значення – 1,25, курортні місця – 1,65);

K_i – величина індексу споживчих цін (індексу інфляції) після останнього затвердження базових нормативів збору;

n – кількість шкідливих інгредієнтів.

Для розрахунку розміру збору за забруднення атмосфери **пересувними джерелами забруднення** необхідно керуватися формулою (P_{an}):

$$P_{an} = \sum_{i=1}^n M_{\phi i} \cdot H_{\phi i} \cdot K_{нас} \cdot K_{\phi} \cdot K_i, \text{ грн.}, \quad (8.2)$$

де: $M_{\phi i}$ - маса фактичного використання транспортом i -ої

забруднюючої атмосфери речовини (палива), т;

$H_{\phi i}$ - базовий норматив збору за використання транспортом 1 т

забруднюючої атмосфери i -ої речовини (палива), грн / т.

$H_{\phi i}$ - для **автомобільного** транспорту (при використанні

дизельного палива – 11, бензину етилового – 14, бензину не етилового – 11, зрідженого нафтового газу – 14, стисненого природного газу – 7 грн./т); для **морського і річного** транспорту (при використанні дизельного палива – 14, бензину – 21, мазуту – 11 грн./т); для **залізничного** транспорту (при використанні дизельного палива – 11 грн./т);

$K_{нас}$ - коефіцієнт, що залежить від чисельності жителів

населеного пункту (аналогічно стаціонарним джерелам забруднення);

K_{ϕ} – коефіцієнт, що враховує функціональне значення населеного пункту (аналогічно стаціонарним джерелам забруднення);

K_i – величина індексу споживчих цін (індексу інфляції) після останнього затвердження базових нормативів збору;

n – кількість шкідливих інгредієнтів.

8.3. Збір за забруднення водних об'єктів

Згідно законодавства України всі водокористувачі зобов'язані дотримуватися встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та встановлених лімітів забору води, лімітів використання води та лімітів скидання забруднюючих речовин, а також санітарних та інших вимог щодо впорядкування своєї території; здійснювати облік забору та використання вод, вести контроль за якістю і кількістю скинутих у водні об'єкти зворотних вод і забруднюючих речовин та за якістю води водних об'єктів у контрольних створах, а також подавати відповідним органам звіти щодо використання та забруднення водних об'єктів.

Скидання стічних вод у водні об'єкти суб'єктами господарювання допускається лише за умови наявності у них затверджених нормативів гранично допустимих концентрацій і встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин.

Водокористувачі зобов'язані здійснювати заходи щодо запобігання скиданню стічних вод, чи його припинення, якщо вони:

- містять промислову сировину, реагенти, напівпродукти та кінцеві продукти підприємств у кількості, що перевищує встановлені нормативи технологічних відходів;

- містять речовини, щодо яких не встановлено гранично допустимі концентрації;

- перевищують гранично допустимі скиди токсичних речовин та

містять збудників інфекційних захворювань;

- за обсягами скидання забруднюючих речовин перевищують гранично допустимі нормативи.

У разі перевищення встановлених нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин скидання стічних вод у поверхневі водні об'єкти може бути обмежено, тимчасово заборонено чи припинено в порядку, встановленому законом.

Розмір збору за скидання забруднюючих у водні об'єкти визначається на основі нормативів збору, фактичного обсягу забруднюючих речовин та встановлених лімітів скиду.

При розрахунку розміру збору за скиди забруднюючих речовин у поверхневі води (P_a , грн.) слід використовувати формулу:

$$P_a = \sum_{i=1}^n (M_{li} + K_n \cdot M_{ni}) \cdot H_{\sigma i} \cdot K_{pb} \cdot K_i, \text{ грн.}, \quad (8.3)$$

де: M_{li} - маса річного скиду i -ої забруднюючої речовини в

межах ліміту, т.

Ліміти скидів у водні об'єкти державного значення для первинних водокористувачів визначаються у дозволах на спеціальне водокористування, що видаються територіальними органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища.

Ліміти скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти місцевого значення для первинних водокористувачів визначаються у дозволах на спеціальне водокористування, що видаються місцевими державними адміністраціями, а в містах обласного значення – виконавчими органами рад за поданням територіальних органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища.

Обсяги скидів, пов'язаних з проведенням планового ремонту каналізаційних мереж і споруд, включаються до загального ліміту скидів. Обсяги та умови проведення таких скидів погоджуються з територіальними органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища. Збір, який справляється за ці скиди, нараховується як за скиди, що проводяться в межах установлених лімітів. У разі перевищення погодженого обсягу скидів та порушення умов їх проведення, пов'язаних з плановим ремонтом каналізаційних мереж і споруд, плата обчислюється як за понадлімітні скиди.

Установлення та стягнення плати, яка справляється за скиди промислових та інших стічних вод у системи каналізації, регулюється нормативно-правовими актами Державного комітету будівництва, архітектури та житлової політики;

K_n - коефіцієнт кратності збору за понадлімітні скиди забруднюючих речовин ($K_n = 5$);

M_{ni} - маса понадлімітного річного скиду i -ої забруднюючої речовини (фактичний скид мінус ліміт), т;

$H_{\sigma i}$ - базовий норматив збору за скидання 1 т i -ої забруднюючої речовини в межах ліміту, грн./т.

Для основних, забруднюючих водні об'єкти речовин, які найбільш часто попадають у воду, нормативи встановлені Кабінетом Міністрів України на 2006 рік, наведені в додатку А - таблиця А.2.

Для неосновних, забруднюючих водні об'єкти речовин, нормативи збору встановлюються в залежності від гранично допустимої концентрації забруднюючих речовин у водоймах (у 2006 році вони складали: у воді рибогосподарських водойм: при гранично допустимій концентрації забруднюючих речовин до 0,001 мг/л – 9796 грн./т; 0,001 - 0,090 мг/л – 7102; 0,1 - 1,0 мг/л (включно) – 1224; 1 – 10 мг/л – 125; понад – 10 мг/л – 25 грн./т).

При скиданні у озера і ставки наведені вище нормативи збору для основних та неосновних забруднюючих речовин збільшуються у 1,5 рази; у підземні водоносні горизонти, що не містять прісних вод – 10 разів. Таке збільшення аргументовано тим, що самоочищення замкннутих водойм відбувається значно повільніше ніж річок та морів;

K_{pb} – басейновий коригувальний коефіцієнт встановлюється в залежності від значення водного об'єкта для національного господарства країни. Так, для басейнів Азовського і Чорного морів коригувальний коефіцієнт складає – 2, Дунаю, Дніпра (від Каховського гідровузла до Чорного моря), Сіверського Донця, Міуса, Кальміуса – 2,2; Дніпра (від кордону України до м. Києва, Західного Бугу, рік басейну Вісли, Десни – 2,5; Дністра, рік Криму – 2,8; Тиси, Пруту – 3,0);

n – кількість шкідливих інгредієнтів.

Для забруднення територіальних і внутрішніх морських вод України із суден встановлені спеціальні нормативи зборів, які визначаються у сумах еквівалентних дол. США (додаток А - таблиця А.3).

Збір за воду, втрачену при її транспортуванні, стягується з власників мереж водопостачання.

За скидання забруднюючих речовин з дренажними водами у водні об'єкти з систем, що захищають сільськогосподарські угіддя та населені пункти від підтоплення (за винятком дренажних вод промислових об'єктів), збір не справляється, якщо таке скидання не погіршує якість води в межах встановлених категорій.

8.4. Збір за розміщення відходів

Сучасний рівень розвитку технологій передбачає залучення у виробництво великої кількості природних ресурсів, при переробці яких утворюється відходи, що забруднюють довкілля.

До основних галузей, у яких утворюється відходи відносяться:

- паливно-енергетичний комплекс;
- металургійні підприємства;
- хімічні та нафтохімічні підприємства;
- машинобудівний комплекс;
- целюлозно-паперова промисловість;
- харчова промисловість;
- житлово-комунальне господарство.

При видобуванні вугілля на поверхню землі одночасно з горючими матеріалами піднімається велика кількість негорючих порід, які зберігаються у териконах, димлять та забруднюють довкілля.

Після використання вугілля на теплових електричних станціях та при виробленні тепла утворюється велика кількість шламу і попелу.

На атомних електричних станціях, які використовують ядерне паливо, існує проблема зберігання продуктів переробки радіоактивних елементів.

В металургійному комплексі при виплавці сталі та чавуну утворюються металургійні шлаки.

На хімічних та нафтохімічних підприємствах відходи утворюються при виробництві мінеральних добрив та нафтопродуктів. Крім, того в процесі свого зберігання та переробки продукти даної галузі

(мінеральні добрива, вироби з пластмас, використані автомобільні шини, акумулятори, нафтопродукти) становлять значну загрозу для навколишнього природного середовища.

На машинобудівних підприємствах відходи утворюються при обробці металів різанням, у лакофарбових і гальванічних процесах.

У харчовій промисловості значні обсяги відходів утворюються при виробництві цукру та переробці туш тварин у м'ясній галузі.

На целюлозно-паперових комбінатах відходи утворюються при використанні деревини, клеїв, лаків, розчинників та мазуту.

Житлово-комунальне господарство є галуззю де утворюється найбільша кількість побутових та харчових відходів.

При цьому кількість відходів у зазначених галузях зростає по мірі збільшення обсягів промислового і сільськогосподарського виробництва та кількості населення, яке проживає в містах.

Тому збори за розміщення відходів повинні компенсувати державі витрати на їх зберігання, переробку та утилізацію.

При визначенні **збору за розміщення відходів** у навколишньому природному середовищі (P_{pe}) слід керуватися формулою:

$$P_{ps} = \sum_{i=1}^n (M_{li} + K_n \cdot M_{ni}) \cdot H_{oi} \cdot K_m \cdot K_o \cdot K_i, \text{ грн.}, \quad (8.4)$$

де: M_{li} – маса розміщення відходів в межах ліміту, т;

Ліміти на утворення та розміщення відходів розробляються, затверджуються і переглядаються у порядку, встановленому Постановою Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 року № 1218. Ліміти на розміщення відходів установлюються терміном на один рік і після затвердження місцевою державною адміністрацією доводяться до власників відходів до першого жовтня поточного року;

K_n – коефіцієнт кратності збору за понадлімітне розміщення відходів ($K_n = 5$);

M_{ni} – маса понадлімітного розміщення відходів i -го виду (фактичне розміщення мінус ліміт), т;

$H_{\bar{o}i}$ - норматив збору за розміщення 1 т відходів i -го виду в межах ліміту, грн/т.

H_{oi} встановлюється в залежності від класу небезпеки відходів (у 2006 році вони склали: для I класу (надзвичайно небезпечних відходів) – 196, II класу (високо небезпечних відходів) – 7, III класу (помірно небезпечних відходів) – 2, IV класу (мало небезпечних відходів) – 1 грн./т;

Спеціальні нормативи збору встановлені для:

- обладнання та приладів, що містять ртуть та елементи з іонізуючим випромінюванням – 83 грн. /одиницю;

- люмінесцентних ламп – 1,5 грн. /одиницю;

K_m - коефіцієнт, що враховує розташування зони розміщення відходів (у межах населених пунктів чи на відстані менше 3 км від них – 3; за межами населених пунктів, не менше 3 км – 1);

K_o - коефіцієнт, що враховує обладнання місця розміщення відходів (спеціально обладнані полігони, що цілком забезпечують охорону атмосфери, води і землі від забруднення – 1; смітники, що не забезпечують повного захисту середовища – 3);

K_i - величина індексу споживчих цін (індексу інфляції) після останнього затвердження базових нормативів збору;

n – кількість шкідливих інгредієнтів.

8.5. Збори за завдання шкоди рослинам та тваринам

За заподіяння шкоди рослинам і тваринам діють такі види зборів:

- штрафи за незаконний промисел звірів і птахів, не занесених у Червону книгу України, які встановлюються в залежності від цінності птахів і звірів в розмірі від 5 до 110 неоподаткованого мінімуму доходів громадян (17 грн); наказ Мінлісгоспу і Мінекобезпеки від 12.03.1996 року № 24/32;

- штрафи за незаконний видобуток цінних видів риб, водних тварин і рослин, які встановлені Постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.1994 року № 41 у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян;

- штрафи за збиток, нанесений лісовому господарству, ушкодженням дерев, чагарників і саджанців, самовільними косовицями і випасом худоби, ушкодженням мурашників, каналів і дренажних систем, а також несанкціонованою заготівлею рослин і тварин. Розміри штрафів затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.1996 року № 676 у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян;

- штрафи за ушкодження дерев і газонів, а також за засмічення земельних ділянок і водойм у населених пунктах. Розміри штрафів встановлено Постановою Кабінету Міністрів України від 26.06.1996 року № 676 (наприклад, за кожне зрубане дерево стягується штраф у розмірі від 2 (діаметр дерева до 6 см) до 38 (дерева діаметром 46 – 50 см) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

- штрафи за збиток завданий тваринам і рослинам, які занесені у Червону книгу України, встановлені Постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.1993 року № 399.

Шкода, заподіяна державі порушенням законодавства про **природно-заповідний фонд** відшкодовується згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 03.04.1995 року № 239. Вона передбачає такі штрафні санкції:

- за незаконну рубку або пошкодження дерев і чагарників – від 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (н.м.д.г.) при діаметрі дерева менше 10 см до 800 н.м.д.г. – при діаметрі 46,1 – 50 см та 40 н.м.д.г. - за кожний куц чагарника;

- за сінокосіння і випасання без дозволу худоби – від 200 до 600 н.м.д.г. за кожну голову;

- за знищення трав'яного покрову – від 10 до 25 н.м.д.г. за кожний кв. м;

- за знищення або пошкодження мурашників – від 30 до 150 н.м.д.г. за кожний мурашник, залежно від його діаметра;

- за заготівлю (збір) без дозволу дикорослих плодів, ягід, горіхів, грибів та лікарських рослин – від 20 до 80 н.м.д.г. за 1 кг;

- за проїзд транспорту в заборонених місцях – від 10 до 40 н.м.д.г. за кожну одиницю транспорту залежно від його виду;

- за влаштування без спеціального дозволу неорганізованих місць відпочинку – 20 н.м.д.г. за кожне місце для короткочасного відпочинку; 40 н.м.д.г. – для відпочинку з ночівлею;

- за незаконне добування чи знищення тварин – за бурого ведмедя – 600; лося, оленя благородного – 450; оленя плямистого, лані – 300; кабана, муфлона, козулі, бобра – 180; хутрових звірів – 100; дрібних звірів – 30, інших видів – 15; птахів – 30 – 60 н.м.д.г.;

- за пошкодження водойм, або боліт – 30 н.м.д.г. за 0,1 га;

- за знищення боліт – 50 н.м.д.г. за 0,1 га.

За шкоду, спричинену порушенням екологічного законодавства та забруднення довкілля в результаті аварійних випадків, винуватці повинні відшкодувати державі завдані їй збитки. Зазначені збитки розраховуються за методиками затвердженими Міністерством охорони навколишнього природного середовища:

- при забрудненні атмосферного повітря – наказом від 10.05.1995 року № 36;

- при забрудненні земельних ресурсів – наказом від 27.10.1997 року № 171.